

COLUMN

GEQUOTEERD

EEN UITSPRAAK UIT DE ACTUALITEIT GEWIKT EN GEWOGEN

“I've got the Krugman blues”

(Loudon Wainwright III, 22/02/2010)

‘Geert Noels ontwricht mijn leven. / Ik hoef niet meer te streven. / Hij zegt: ‘het is gedaan!’ / ‘We gaan er allemaal aan!’ / Geert Noels, onheilspreeft / De man die alles weet / Geert Noels, hij maakt me down / Geert Noels, omgekeerde clown.’

Stel: u zou een of andere Vlaamse Reus iets van die strekking horen zingen op de radio. Raymond van het Groenewoud, bijvoorbeeld. Of Luc De Vos van Gorki. Of Frank Vander linden van De Mens. Zou u dan niet heel erg verbaasd zijn? Meer nog dan geamuseerd? En zou u niet vinden dat het toch wel héél ver gekomen is, met de crisis?

In de VS zijn zulke songs nochtans de normaalste zaak ter wereld. Neil Young schreef er al een paar. En onlangs bracht Loudon Wainwright III ‘Ten Songs for the New Depression’ uit, een plaat vol songs met veelzeggende titels als ‘Times Is Hard’, ‘Fear itself’, ‘Cash for Clunkers’ (Schroofterpremie) en ‘The Krugman Blues’, over Nobelprijswinnaar Paul Krugman.

I read The New York Times, zingt Wainwright onder meer. ‘That’s where I get my news / Paul Krugman’s on the OpEd page / That’s where I get the blues / ‘Cause Paul always tells it like it is / We get it blow by blow / Krugman’s got the Nobel Prize / So Krugman oughta know’. U moet het bij gelegenheid maar eens googelen - u zult het zich niet beklagen.

En Loudon Wainwright III is niet zomaar de eerste de beste underground-artiest. Verre van. Hij ging een tijdlang door het leven als ‘the next Dylan’, acteerde in ‘The Aviator’, werd voor twee Grammy’s genomineerd, en verwerkte tussen de bedrijven door twee beroemde nazaten. Wie jong was in de jaren 70, kent hem als de zingende chirurg uit de succesvolle televisieserie M*A*S*H.

Loudon Wainwright III is ook, pour la petite histoire, een directe afstammeling van Peter Stuyvesant. De Friese koopman die in 1642 als een van de eerste Europeanen aanmeerde aan het eiland Manhattan. Aan boord van zijn schip zaten de eerste Nederlandse, Vlaamse en Waalse families die er zich vestigden. Van zo iemand afstammen, dat is in de VS zo goed als van adel zijn.

Ik moest aan Loudon Wainwright III en zijn ‘Krugman Blues’ denken toen ik deze week las dat financieel-economische lessen vanaf september verplicht worden voor iedereen. ‘Alle kinderen vanaf 15 jaar zouden moeten weten wat aandelen en obligaties zijn’, zei iemand van de bankfederatie FebeFin. Want dat was tot nog toe niet het geval. Op eenvoudige basisvragen over financiën en economie, scoren jongeren tussen 18 en 24 gemiddeld 44,5 procent.

Verplichte lessen economie komen niets te vroeg. Het is een regelrechte schande dat je in Vlaanderen tot nog toe summa cum laude germanist, kernfysicus of arts kon worden zonder te weten waar bbp de afkorting van is en waar het voor staat.

Maar moet onze ambitie niet verder reiken? Moeten we economie niet ook bevrijden uit verplichte lessen, aparte kranten (katernen) en een beursrubriekje in het nieuws?

Economie zit in elk aspect van ons dagelijks leven, zo moeten we het dringend ook leren behandelen. Een song over Geert Noels, dat zou niet iets moeten zijn om ons over te verbazen. Dat zou iets moeten zijn om ons te verheugen. Hopelijk komt het er ooit van.

DE WEEK VAN ZAK

LOW-COST LUCHTVAART IN DE LIFT

dat China op termijn zal worden als ons. Dat een markteconomie vanzelf leidt tot democratie en dat een vrije meningsuiting tot de evidenties zal behoren. Maar niets daarvan is waar. Door te focussen op het economische, zegt Jacques, geven we onszelf een vals gevoel van veiligheid: ‘Moderniteit wordt niet alleen gevormd door vrije markten, globalisering en technologie, maar even goed door geschiedenis en cultuur. Het is een kwestie van beschaving en normen. En wat China betreft, is dat voor ons een duister gat.’

Op zich hoeft dat niet te verwonderen, gaat hij verder. ‘China leek een vertrouwd pad te volgen. Het ontwikkelde en zou weldra tot de moderne wereld gaan behoren. De wereld zoals wij die 200 jaar lang vorm gegeven hebben. Wij kennen niets anders meer. We geloven dat onze standaarden fundamenteel en voor eeuwig zijn. De westerse beschaving zien wij als het ultieme eindpunt, waar alle landen gestaag naartoe streven.’

Twee eeuwen lang stond ‘modern’ synoniem voor ‘westers’. Maar die vlieger gaat niet meer op, waarschuwt Jacques. We zijn in een tijdperk van ‘gecontesteerde moderniteit’ aanbeland. ‘Met de opkomst van machtige niet-westerse landen zoals India, Brazilië en vooral China, zullen verschillende vormen van moderniteit naast elkaar bestaan. Elk met hun eigen regels en geplengdheden. De internationale relaties zullen niet meer uitsluitend gereguleerd worden door westerse normen en instellingen. Opkomende mogendheden zullen hun eigen manier van zijn en handelen verdedigen naarmate ze sterker worden. Europa en de VS zullen een toontje lager moeten zingen, dat is duidelijk.’

Met een rekent Jacques ook af met de gangbare westerse visie dat moderne staten democratisch, financieel transparant en juridisch aansprakelijk moeten zijn zoals de onze. In China, zegt hij, kent het staatsgezag geen grenzen, en dat werkt perfect. ‘Chinezen zien de staat als de bewaker van de Chinese beschaving. Ze staan achter hun leiders, ook zonder democratische hervormingen, zolang het land maar sterker wordt. Onze focus op hun gebrek aan democratie is trouwens nogal hypocriet. Wij kenden ook geen algemeen stemrecht tijdens onze industriële revolutie. In een land dat volop op weg is naar ontwikkeling, is de kwestie van democratie behoorlijk academisch.’

Is het arrogant van ons te denken dat op termijn de democratie het meest nobele politieke systeem is?

Martin Jacques (smalend): ‘Het hangt ervan af wat we bedoelen met ‘democratie’. In Italië heb je om de haverklap verkiezingen. Maar in de ogen van de Italianen is de staat geen legitiem instituut. Ze geloven niet dat die staat hen vertegenwoordigt, ondanks al dat stemmen. De Chinese staat daarentegen, geniet meer legitimiteit en respect bij de bevolking dan eender welke westerse. Je kunt het Chinese politieke systeem dus niet begrijpen door simpelweg te focussen op het gebrek aan democratie. Want dat reduceert de legitimiteit van de staat tot de notie van stemrecht. En dat is een recente ontwikkeling, terwijl de autoriteit van de Chinese staat al 2.000 jaar oud is.’

Maar bestaan er dan geen universele normen om politieke systemen te vergelijken?

Jacques: ‘Toch wel. Op termijn zal de verantwoording en transparantie van de Chinese overheid groter worden. Er zal meer respect moeten komen voor de mensenrechten. De burgers zullen dat eisen. De woede van de Chinezen over inbreuken van de staat is sinds Mao alleen maar toegenomen. Maar de aard van het staatsgezag zal fundamenteel anders blijven, niet beter of slechter, maar anders. De Chinezen zullen hun overheid blijven zien als de belichaming van hun 2.000 jaar oude beschaving. Ook hun sterke rasbewustzijn zit in dat besef verankerd. Laat ons dus ophouden daar onze eigen maatstaven tegenover te plaatsen. De Chinezen zitten fundamenteel anders in elkaar.’

Tot een tiental jaar geleden hoefden we ons daar geen zorgen over te maken. Maar de komende decennia worden we willens nillens met China geconfronteerd. Zoals de titel van uw boek stelt: China zal de wereld overheersen.

Jacques: ‘Je moet dat niet zo letterlijk opvatten. Niemand heeft ooit over de wereld geregeerd. Maar het zal wel hegemonisch worden zoals de VS dat geweest zijn sinds 1945.’

Uw prognoses hangen wel af van een belangrijke premisse: dat China in 2027 de grootste economie ter wereld zal zijn, en dat economische macht automatisch politieke en culturele dominantie met zich meebrengt.

Jacques: ‘Dat tijdschema is natuurlijk speculatie, gebaseerd op extrapolaties van groeicijfers door Goldman Sachs. Het kan gerust ook sneller gaan. In principe neemt China dit jaar de fakkel over van Japan als tweede economische macht ter wereld. Tegen 2050 zou zijn economie tweemaal zo groot moeten zijn

als de Amerikaanse. Maar rekening houdend met de gigantische bevolking, kan die versnelling gerust vroeger plaatsvinden.’

Is de financiële crisis het ultieme bewijs van China's opkomst? Het is amper aangetast, terwijl de westerse economieën allemaal in de touwen hangen.

Jacques: ‘Een crisis brengt altijd sluimerende trends aan de oppervlakte. Net zoals oorlogen vormen ze de ultieme test voor een maatschappij. Deze crisis leert ons alvast één ding: De VS zijn niet meer in staat het internationale financiële systeem te dragen dat ze zelf hebben uitgetekend. De economie draait slecht, de dollar verzwakt, het morele gezag van Amerika kalf af. Kijk hoe snel de G8 op zijn geschoven werd door de G20. Het gaat ongemeen hard.’

‘Het oude systeem is dus niet meer werkbaar, maar er is nog geen vervanger. China ziet zichzelf nog niet als de economische volger van de VS. Maar dat is een kwestie van tijd. Op termijn zal de renminbi (yuan) vrij verhandelbaar worden en de dollar vervangen als reservemunt. Sjanghai zal New York aflösen als epicentrum van de financiële wereld. Die shift hebben we ooit al gezien, tussen Groot-Brittannië en de VS na de Tweede Wereldoorlog. Het eigenaardige aan China is dat het die rol overneemt terwijl het zelf nog in volle ontwikkeling is. Vandaar zijn afwachtende houding.’

Jacques schets ons een voorsmaakje van de toekomst. Chinese bedrijven worden binnenkort actieve wereldspelers. Met hun uitpuilende oorlogskassen gaan ze op overnamepad; op het westerse economische slagveld zijn dezer dagen gouden zaken te doen. Chinese banken, met hun immense dollarreserves, zullen het laken naar zich toetrekken. Net als de Chinese overheid, die als grootste crediteur van de wereld niet langer geschoufferd, laat staan genegeerd kan worden. De Amerikanen kunnen daar ondertussen van meespreken.

Maar de ‘Pax Sinica’, zoals Jacques het noemt, zal verder reiken dan dat. Peking vangt New York als referentiepunt in de wereld. Mandarijns wordt de nieuwe lingua franca, zeker in Azië, maar in toenemende mate ook bij ons. De Confucius-waarden, de Chinese notie van de patriarchale staat, en de primautéit van de nationale soevereiniteit zullen op het wereldtoneel de Amerikaanse zendingdrang vervangen. De internationale verhoudingen zullen drastisch wijzigen. Voor Europa is tegen halverwege deze eeuw nog slechts een tweederangsrol

PROFIEL MARTIN JACQUES

- ▶ Martin Jacques (65) is een invloedrijke Britse auteur, reportagemaker en columnist voor diverse dag- en weekbladen, gespecialiseerd in internationale relaties en Azië in het bijzonder.
- ▶ Gastprofessor aan de London School of Economics en aan diverse universiteiten in China, Singapore en Japan.
- ▶ Was 14 jaar lang de hoofdredacteur van Marxism Today, dat uitgroeide tot een belangrijke politieke publicatie en nadien ook adjunct-hoofdredacteur van The Independent.
- ▶ Schreef talrijke essays en boeken over politiek en globalisering.

weggelegd, wat in overeenstemming zal zijn met haar bevolkingsaantal en economische macht. China, zegt Jacques een beetje chagerend, zal de westerse hegemonie marginaliseren tot een voetnoot in de geschiedenis.

De gevolgen van die verschuiving zijn nu al voelbaar. Niet het minst in Afrika, Latijns-Amerika en het Midden-Oosten, regio's die in het vizier komen van de Chinese buitenlandstrategie. ‘De extreme honger naar grondstoffen heeft China naar bepaalde ontwikkelingslanden gedreven’, legt Jacques uit. ‘Het koppelt dat handelsbeleid aan een eigen ontwikkelingsstrategie: infrastructuur en financiële hulp in ruil voor grondstoffen. De gevolgen zijn verrijkend. Angola bijvoorbeeld staakte in 2007 de onderhandelingen met het IMF nadat China een lening tegen betere voorwaarden had aangeboden. Nogal wat Afrikaanse landen worden door die kapitaalstromen uit China minder afhankelijk van het IMF en de Wereldbank. Dat versterkt hun internationale onderhandelingspositie.’

Stelt u het niet te rooskleurig voor? Dat geld komt toch vooral terecht in de zakken van dicators?

Jacques: ‘De vraag is inderdaad of die landen in staat zijn die handelstromen te kanaliseren naar een breder traject van economische ontwikkeling. Maar je kunt niet ontkennen dat het een fantastische opportuniteit is voor Afrika. China oordeelt niet, het drijft handel. Terwijl wij hier altijd met het vingertje staan te wijzen vooraleer we iets voor Afrika willen doen.’

Het Chinese ontwikkelingsmodel - veel overheid, weinig inspraak - is alleszins aantrekkelijk voor de autoritaire regimes daar.

Jacques: ‘Inderdaad, ik noem dat de ‘Peking consensus’, als tegenhanger van de ‘Washington consensus’. Tegenover het idee dat die landen ijlings moeten privatiseren en liberaliseren - een shocktherapie die meermalen zijn failliet bewezen heeft - stellen zij het principe van de graduele, staatsgeleide economische hervorming. Dat is in elk geval meer aangepast aan de noden van de ontwikkelingslanden. Ook in Azië kijken ze met stijgende belangstelling naar het Chinese model. Je kunt ervan op aan dat het staatsgeleide kapitalisme overal in de wereld opgang zal maken. Het is een effectief model gebleken. Wat overheidscompetentie betreft hebben wij de Chinezen geen lessen te leren.’

Zolang de Chinezen zorgden voor een toevloed aan goedkope consumptiegoederen en arbeid, was hun groei ook voor ons een winwinverhaal. Maar wat als het opklimt op de technologische ladder en hier de whitecollarjobs gaat bedreigen?

Jacques (lakoniek): ‘Dan krijg je spanningen. China is lang niet meer alleen de fabriek van de wereld. Het is een erg getellede samenleving. Ze pompen fortuinen in onderzoek en ontwikkeling. Vijf van de tien grootste bedrijven ter wereld zijn al Chinees. In de banksector, de telecom, de groene energie, de autosector... overal drukken ze hun stempel. Er zal geen niche meer zijn waarin je kan verbergen om de Chinese concurrentie te ontlopen. Maar dat hoeft geen slecht nieuws te zijn. Natuurlijk zullen er verliezers zijn. Maar als geheel zal onze economie vooral profiteren.’

Naarmate het aantal verliezers toeneemt, voorspelt u, zal het Westen waarschijnlijk protectionistische maatregelen nemen die het einde van de globalisering inluiden.

Jacques: ‘De globalisering zoals we die vandaag kennen, loopt hoe dan ook op zijn eind. Dat neoliberale systeem heeft door de crisis een flinke knauw gekregen. Maar het Westen zal uiteindelijk de doodgraver zijn van zijn eigen creatie, ironisch genoeg omdat China de grootste winnaar van datzelfde systeem blijkt te zijn. Europa en Amerika zullen zich verzetten tegen de opkomst van China. Het toenemende aantal handelsdisputen is daar een bewijs van. Ik sluit niet uit dat dat mond in een heuse handelsoorlog, met nieuwe tolbarrières en een terugval van de wereldhandel.’

Er zijn toch ook veel kanttekeningen te maken bij het Chinese succesverhaal. Er zijn de dwingende problemen van de vervuiling en de vergrijzing, de mensenrechten, het gebrek aan vrije meningsuiting... Onlangs nog moest Google het onderspit delven tegen de Chinese overheid in zijn strijd voor een vrij internet.

Jacques: ‘Over Google heb ik zo mijn eigen mening. Het is een leugen dat het garant staat voor een vrije informatiestroom. Wij kennen geen vrij internet, maar een internet zoals Google dat geschapen heeft. De Chinezen verzetten zich tegen die Googleisering van de wereld, wat hun volste recht is. Los van de vraag of dat goed is of slecht, onthoud ik vooral dit: China was een maatje te groot voor Google. Het meest vooruitstrevende Amerikaanse bedrijf van dit moment kan het niet halen tegen China. Dat is een teken aan de wand.’

We zullen ons moeten aanpassen, voor het eerst in twee eeuwen.

Jacques: ‘Dat is het! En dat zijn we helemaal niet gewoon. Dat bedoel ik met ‘The end of the West’: onze kinderen zullen opgroeien in een wereld die niet langer door onze standaarden geregeerd wordt. Ik weet niet of we daar klaar voor zijn. Kijk eens wat voor moeilijkheden Europa heeft met de relatief kleine aantallen moslims die hier wonen. Wij kunnen niet om met het vreemde. Wij denken van onszelf dat we kosmopolitisch zijn, maar onze mentaliteit is eigenlijk bijzonder parochiaal.’

Wat zou u de komende generaties aanraden? Verhuizen? Chinees leren?

Jacques: ‘Dat laatste in elk geval. Mijn zoon volgt Chinese les sinds zijn vijfde. Maar ik zou vooral zeggen: wees er niet bang van. Probeer de opwinding te voelen van een wereld die verandert met adembenemende snelheid. We kunnen China blijven bekijken door een westerse bril. Dat is niet alleen intellectueel lui en arrogant, maar ook bijzonder contraproductief. We zullen daar zelf het grootste slachtoffer van zijn. Dus probeer het te begrijpen. Omhels het. Dat heb ik ook gedaan, ondanks alles wat me overkomen is.’

■ Martin Jacques - *When China Rules the World. The Rise of the Middle Kingdom and the End of the Western World* - Penbun books, 2009, 550 p. ISBN: 978-0-713-99254-0

© TIMOTHY FOSTER